

20. Чирва Ю. І. Розвиток народної освіти в Україні (1917–1932 рр.) : історіографічні проблеми: дисс. ... канд. історичн. наук. – Дніпропетровськ, 1995. – 197 с.
21. Кобзарева Т. І. Развитие высшего педагогического образования в Украинской ССР (1928–1975 гг.) : автореф. дисс. ... канд. пед. наук. – Киев, 1977. – 19 с.
22. Прокончук В. Є. Методична освіта студентів педагогічних інститутів України у 1945–1991 рр. (на прикладі суспільних дисциплін) : автореф. дисс. ... канд. пед. наук 13.00.01 // Київський пед. інститут. – К., 1977. – 21 с.
23. Мартіросян О. І. Освіта дорослих на Україні: етапи становлення, реформування, оновлення (нариси) ; (О. Мартіросян // Наукове видання (історико-педагогічний аспект). – К. : Міленіум, 2008. – 168 с.
24. Мартіросян О. І. Освіта дорослих на Україні в 1918–1930 рр.: етапи становлення та реформування (О. Мартіросян) // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. – Серія № 5. педагогічні науки: реалії та перспективи. – Вип. 10. – Збірник 108. – Серія (педагогічні та історичні науки).

МАРТИРОСЯН О. І. Общественно-исторические условия становления и развития образования взрослые в Украине как педагогического направления в 1920–1960-х гг. XX ст.

На основании изучения архивных источников и знакомства с историко-педагогической литературой, автор статьи определил общественно- исторические и социокультурные условия становления и развития образования взрослых в 1920–1960-х гг. XX ст., как педагогическое направление. Были проанализированы и представлены постановления, приказы, акты, распоряжения партийных органов образования, которые свидетельствуют о том, что образование взрослых в Украине, как необходимое педагогическое направление имело определенное место и большое значение для развития национальной системы образования.

Ключевые слова: образование взрослых, профессиональное образование взрослых, национальная школа.

MARTIROSYAN E. I. Sociohistorical situation of life-round education settlement and its development as pedagogical approach in Ukraine in 1920–1960 of XX century.

On the grounds of stude of archival sources and historical-pedagogical literature, the author of the article defined and revealed sociohistorical and sociocultural conditions of development of adults education in Ukraine in 1920-1960's as a pedegogical direction in the system of education. Laws, acts and regulations about adults education in Ukraine were analyzed as a necessary pedegogical direction in ukrainian system of education.

Keywords: adults education, professional adults education, national school, cultural-enlightment work.

**Михайлишин Г. Й., Овчарик З. М.
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника**

**СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ЛЮДЕЙ
З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ
ЗАСОБАМИ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

У статті розкриті та уточнені поняття “соціальна реабілітація”, “люди з обмеженими можливостями”; проведено аналіз впливу творчої діяльності на процес соціально-педагогічної реабілітації осіб з порушеннями опорно-рухового апарату, зокрема

засобами танцювальної терапії.

Ключові слова: реабілітація, соціальна реабілітація, люди з обмеженими можливостями, інваліди, танцювальна терапія, танці на візках.

Соціально-педагогічна реабілітація людей з обмеженими можливостями життєдіяльності важлива не тільки сама по собі. Вона важлива як засіб інтеграції осіб з обмеженими можливостями в соціумі, як механізм створення рівних можливостей інвалідам для того, щоб бути соціально потрібними. Проблема людей з обмеженими можливостями надзвичайно серйозна. Вона обумовлена не лише тим, що за останній час, збільшилось число людей, котрі мають значні фізичні чи психічні вади, але й надзвичайно низьким рівнем матеріального забезпечення. Соціальна реабілітація людини-інваліда – це комплекс заходів, спрямованих на відтворення порушених чи втрачених дитиною суспільних зв'язків та відносин. Метою соціальної реабілітації є відновлення соціального статусу людини, забезпечення соціальної адаптації у суспільстві, досягнення певної соціальної незалежності.

Неодмінною умовою соціальної реабілітації є культурна самоактуалізація особистості, її активна робота над своєю соціальною досконалістю. Якими б сприятливими не були умови реабілітації, її результати залежать від активності самої особистості.

Соціальна реабілітація людей з обмеженими можливостями – це складний процес, що потребує переорієнтації, і насамперед – у напрямі розробки методології і методики соціально-педагогічної та психологічної моделі соціальної роботи. Специфіка такого підходу викликає необхідність суттєвих змін у ставленні до інвалідів, які потребують не тільки матеріальної, гуманітарної підтримки і заходів реабілітації (медичної, професійної, соціально-побутової), а й належних умов для актуалізації своїх здібностей, розвитку особистих якостей і потреб у соціальному, моральному і духовному самовдосконаленні.

Сутність соціально-педагогічної реабілітації полягає у створенні таких умов для саморозвитку людини, в результаті яких виробляється активна життєва позиція особистості.

Мета статті – проаналізувати суть поняття “соціально-педагогічна реабілітація осіб з обмеженими можливостями” та виокремити деякі аспекти забезпечення її засобами творчої діяльності, зокрема танцями на візках.

Проблеми соціально-педагогічної реабілітації людей з обмеженими можливостями висвітлені у наукових працях В. Жукова, І. Іванової, А. Мудрика, Р. Овчарової, Л. Тютті, І. Зверєвої, А. Капської, Н. Краснової, Г. Лактіонової, С. Пальчевського, С. Харченко, Л. Харченко та ін. Більшість

із них присвячені соціально-педагогічним проблемам реабілітації таких людей у молодому віці.

Поняттям “людина з обмеженими фізичними можливостями” визначають осіб, що мають порушення здоров’я із стійким розладом функцій організму, обумовлені захворюваннями, наслідками травми або дефектами, що приводять до обмеження життєдіяльності, впливають на якість життя людини й викликають необхідність соціального захисту.

З’ясовано, що для людей з особливими потребами характерні: недостатня орієнтація в соціумі, низька соціальна активність, підвищена тривожність, вразливість, емоційна нестійкість, депресивні стани, звичка до невимогливого ставлення, завищені або занижені уявлення про свої можливості, низький рівень мотивації досягнення мети, відчуття втрати майбутнього; низький рівень самоактуалізації, переважання інтровертності поведінки, низька самооцінка, нерозвиненість самоконтролю, які обумовлені як суб’єктивними, так і об’єктивними факторами життєдіяльності (В. Бондар, Г. Нікуліна, П. Таланчук).

Разом із тим, як показує вітчизняна освітня практика, мова повинна йти про організацію інтегрованого навчання та виховання молодих людей з обмеженими фізичними можливостями і молоді, що нормально розвивається, у спільному проведенні дозвілля і різних заходів, тобто передбачається не тільки освітня, а й соціальна інтеграція за умов створення інтегрованого виховного середовища за принципами співжиття, співтворчості, спрямованого на подолання соціальної ізоляції. Таке об’єднання сприяє гуманістичному вихованню здорової молоді і соціалізації молодих людей-інвалідів (І. Іванова, К. Кольченко, П. Таланчук). Тоді молода людина з фізичними обмеженнями розглядатиметься не тільки як об’єкт соціально-педагогічної, психологічної та медичної допомоги й турботи, але й як активний суб’єкт суспільного життя, що створює умови для максимально можливої його самореалізації й інтеграції (А. Капська, О. Карпенко, Н. Мирошніченко).

У науковій літературі людей які мають порушення у здоров’ї, хронічно хворих дітей та дітей з патологічними станами визначають як “аномальних”, “неповноцінних”, “неповносправних”, “дітей-інвалідів”, “людей з особливими потребами”, “людей зі спеціальними потребами”, “дітей з труднощами у навчанні”, “дітей з обмеженнями”, “дітей з обмеженими розумовими та фізичними можливостями”, “людей з функціональними обмеженнями”.

І. Д. Зверєва у методичній рекомендації для тренера “Соціальна робота з людьми з особливими потребами” подає таку характеристику понять: **здоров’я** – це стан фізичного, психічного та соціального

благополуччя, високої працездатності й соціальної активності людини (ВООЗ, 1948); **“людина з обмеженими можливостями”** – особа, яка не здатна виконувати певні обов’язки або функції внаслідок особливого фізичного, психічного стану чи недуги (Харді І., Будапешт, 1988). **“Людина з особливими потребами”** – особа, яка внаслідок порушення здоров’я, потребує спеціальних умов для організації сімейного та соціального оточення і самореалізації. **Інвалід** – особа, яка має порушення здоров’я зі стійкими розладами функцій організму, обумовлене захворюванням, наслідками травми чи дефектами, що призводять до обмеженої життєдіяльності, й потребує соціального захисту (Закон України “Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні”).

Інвалідність – це обмеження у можливостях, що обумовлені фізичними, психічними, сенсорними, соціальними, культурними, законодавчими та іншими бар’єрами, які не дозволяють людині бути повноцінно інтегрованою в суспільство й брати участь в його житті на рівних умовах з іншими [9].

Залежно від міри порушення здоров’я людини з стійким розладом функцій організму, що призводить до повної чи значної втрати професійної дієздатності чи значних труднощів у житті, визначаються три групи інвалідності:

Перша група призначається особам з повною, постійною чи тривалою втратою працездатності, які потребують постійного догляду, в тому числі і тим, хто може бути пристосований до певних видів праці в спеціально створених індивідуальних умовах;

Друга група надається при повній чи тривалій втраті працездатності особам, які не потребують постійної допомоги, догляду чи нагляду, а також у тих випадках, коли всі види праці на тривалий період протипоказані у зв’язку з можливістю погіршення стану здоров’я або ускладнення перебігу хвороби;

Третя група встановлюється при необхідності переведення осіб за станом здоров’я на менш кваліфіковану роботу у зв’язку з неможливістю продовжувати роботу за своєю попередньою професією.

Важливою є класифікація людей з обмеженими можливостями залежно від їх захворювання, яку наводить А. Капська: люди з порушеннями слуху і мови: глухі або такі, які недочувають; ті, хто втратив слух, логопати; люди з порушеннями зору (сліпі, слабкозорі); люди з порушеннями інтелектуального розвитку (розумово відсталі, люди із затримкою психічного розвитку); люди з порушеннями опорно-рухового апарату; люди з комплексними порушеннями психофізичного розвитку (сліпоглухонімі, сліпі розумово відсталі, глухі розумово відсталі, ДЦП з

розумовою відсталістю та ін.); люди із хронічними соматичними захворюваннями; люди з психоневрологічними захворюваннями [7].

Розлади, що викликають обмеженість, можуть бути вроджені та набуті:

– *вроджені* розлади, спричинені порушенням живлення, гормональними розладами, резусною несумісністю груп крові матері та дитини, шкідливим впливом на плід генетичних факторів, інтоксикацій, інфекцій, травм, впливом медичних препаратів, алкоголю, наркотичних та отруйних речовин;

– *набуті* порушення, зумовлені, переважно, різноманітними шкідливими впливами на організм дитини під час народження та в наступні періоди розвитку (механічні ушкодження плоду, тяжкі пологи, пологова асфікція, крововиливи у мозок, інфекційні захворювання тощо) [6].

Загальним принципом соціальної роботи з людьми з обмеженими можливостями повинен стати девіз: “Нічого для Вас без Вас”, який свідчить про прагнення соціальних структур до активного залучення громадських організацій інвалідів до соціальної роботи, тобто до соціальної взаємодії [7].

Прикметно, що незважаючи на загальну та об'єднуючу характеристики груп інвалідності, у тому числі і втрату працездатності, їх пов'язує спільна риса – потенційна можливість відновлення чи коригування основних функцій особистості, що й складає сутність реабілітації.

Реабілітація – це комплекс медичних, психологічних, педагогічних, професійних, юридичних заходів, спрямованих на відновлення чи компенсацію порушених або втрачених індивідом суспільних зв'язків та відносин внаслідок змін стану здоров'я, соціального статусу, втрати близьких людей, навичок навчальної діяльності, соціальної дезадаптації тощо, які супроводжуються стійкими розладами функцій організму (інвалідністю), втратою соціального статусу, роботи, житла, близьких людей і тяжкими переживаннями таких втрат [8].

Девід Вернер наголошує, що реабілітація людей з обмеженими можливостями, як правило, переслідує дві мети: створити умови, що дають змогу кожному інваліду реалізувати свої можливості, бути впевненим у собі і жити в тісному контакті з іншими людьми та допомогти іншим членам родини, сусідам, школярам приймати, поважати інвалідів, доброзичливо ставитися до них у побуті, забезпечувати для них рівні можливості і цінувати здібності цих людей [2]. О. Безпалько, включаючи в соціальну реабілітацію медичний, психологічний, професійний та педагогічний компоненти, виділяє також кілька її принципів, а саме: здійснення реабілітаційних заходів на початку виникнення проблеми; безперервність та постійність їх проведення; комплексний характер реабілітаційних програм; індивідуальний підхід до визначення обсягу, характеру та змісту

реабілітаційних заходів [1].

Соціально-педагогічну реабілітацію потрібно розглядати як цілісний безперервний процес розвитку особистості. Тому завдання соціального педагога полягає в тому, щоб створити такі соціально-педагогічні умови, які сприятимуть досягненню індивідом своїх цілей, реалізації різнобічних типів поведінки, гнучкої адаптації. Треба створити атмосферу безперечної ситуації, в якій відсутнє зовнішнє оцінювання. Тільки за таких умов людина може виявити себе всебічно.

Оскільки неадекватне ставлення людей з обмеженими можливостями до себе обумовлене “навішуванням” ярликів тими, хто безпосередньо спілкується з цією категорією людей, і на цьому фоні у людей з обмеженими можливостями виникають загальні особистісні проблеми, які мають таку основну специфіку: комплекс неповноцінності, відчуття неспроможності виконувати важливі людські функції, підвищена потреба в захисті; відчуття несхожості на інших, відчуженість від інших; почуття самотності внаслідок обмеженості контактів із зовнішнім світом, підлеглість у контактах, низький рівень емпатії; відчуття втрати життєвого смислу.

Наведені вище особистісні проблеми можна вирішувати за допомогою різних психологічних методів – консультування, бесіди, гри, різних видів групової роботи, тренінгів, за допомогою спортивних вправ та занять, а також віру у життя люди з обмеженими можливостями знаходять в процесі занять різними видами творчої діяльності, зокрема танцями на візках.

Навіть, якщо руки напівпаралізовані і крутити колеса невзможі і коли особистість не пристосована для танців на візку, досягти такої вершини дуже важко. Засобами танцю особистість може: відкрито глянути на світ людських взаємин; виразити свої власні почуття; реалізувати свої комунікативні потреби; відчути впевненість у собі; знайти взаєморозуміння, якого так не вистачає в повсякденному житті, зняти депресію – самовиразити себе.

Члени експериментальної групи констатують: “Не було сенсу сумувати, інакше нас би вже не було”. Все залежить від бажання. Буває, що люди мають все – руки, ноги, але не можуть чи не хочуть танцювати. А тут люди на візках – і працюють, танцюють, відновлюють своє здоров’я за рахунок цього. У них з’являється бажання жити, працювати.

На думку єдиного із засновників та керівників центру танцювальної терапії Михайла Савельєва, люди, які танцюють на візках, “головне, позбавляються комплексу неповноцінності” [3]. Танцюючи, в людини з обмеженими можливостями піднімається самооцінка, з’являється віра у себе, у свої сили, продовжуються сірі будні, в яких засвітило сонце, людина до чогось прагне, з’являється мрія, до якої наполегливо іде, і життя набуває

нового сенсу. Танець нормалізує нервову систему. Тому ідучи вперед, долаючи важкі життєві труднощі, в людини з'являється нове життя, в нових умовах, за новими правилами, але з вірою, надією, і з простої людини формується людина цінностей з вірою в себе, наполегливою. А любов до танцю – це те джерело, з якого вона черпає енергію до життя. Це і фізична, і психологічна реабілітація. А у цих людей особлива воля і бажання. Народне прислів'я твердить: “Коли піднімаєш вітрило, Бог посилає вітер” [3].

Варто зазначити, що танцювальна терапія як окремий напрям психотерапії сформувався приблизно в 50–70-х роках двадцятого століття. Засновницею напрямку була Айседора Дункан. Особливості цього методу полягають в усвідомленні власного тіла, його можливостей, посиленні почуття власної гідності, розвитку соціальних навичок, встановлення контактів почуттів з рухами [3].

Танцювально-рухова терапія – це вид психотерапії, який використовує рух для розвитку соціального, когнітивного, емоційного і фізичного життя людини.

Основне завдання танцювальної терапії – спонукання до виразних спонтанних рухів, завдяки здійсненню яких розвивається рухливість не лише фізична, але й емоційна і чуттєва. Разом з тим формується ставлення до оточуючого світу і до самого себе.

Танець дозволяє людині без ризику висловити усе, що не може бути висловлено, він полегшує доступ до глибоко прихованих фантазій і дозволяє надати їм форми, таким чином, танець символічно виражає людські можливості і конфлікти [4].

Одна з концепцій танцю на візках ґрунтується на наступних трьох компонентах:

- танець на колясці – це спорт (стиль змагання);
- це метод реабілітації (оновлення людського тіла зсередини, відновлення фізичних функцій);
- танець на візку як засіб для досягнення ЯКОСТІ ЖИТТЯ (здолати бар'єри, завести друзів, підняти значущість свого життя).

З метою виявлення соціалізуючого впливу занять на візках нами проведено дослідження, в якому взяли участь 28 осіб з обмеженими можливостями (порушеннями опорно-рухового апарату), 12 з яких були залучені до занять танцями на візках. Середній вік їх – 20-26 років.

В процесі проведеної зустрічі-інтерв'ю, курсу цільових тематичних бесід, презентації занять танцювальної терапії, дослідження рівня самооцінки (методика С. Я. Рубінштейна), та дослідження комунікативного контролю в спілкуванні (адаптований варіант тесту М. Снайдера), нами було встановлено, що у більшості з досліджуваних була занижена

самооцінка; сприйняття себе серед інших членів суспільства відзначалось переживаннями неподібності, спостерігалось упереджене уявлення про неадекватне сприйняття їх оточуючими, низький рівень відчуття щастя та задоволеності собою; незадоволеність, сумнів, невизначеність прагнень; спілкування обмежене, надання переваги в контакті тільки з людьми, які мають такі ж вади розвитку.

Залучення частини досліджуваних до занять танцювальною діяльністю дало змогу побачити прогрес у реабілітації людей з ураженим опорно-руховим апаратом, які пересуваються на візках: адекватне ставлення до себе, до свого щастя, розуму, характеру, здоров'я; швидке входження в контакт з іншими собі подібними та і здоровими людьми; зменшилось почуття сором'язливості та не комфортності; виявлена тенденція до точки "вище середини" при характеристиці своїх якостей.

Люди, які тренуються, танцюють на візках легше адаптуються до умов навколишнього середовища, швидше встановлюють контакти з іншими людьми, знаходять собі друзів, незамикаються в собі, навчаються, працюють над удосконаленням своїх здібностей, створюють свої сім'ї, задоволені собою і своїм життям, спостерігається позитивний настрій і бажання до спілкування з іншими.

Найголовнішим і найважливішим на перший план, за словами людей, які займаються танцями на колясках та які не займаються, виступає моральний аспект, а саме прагнення цих людей до кращого сприйняття та розуміння з боку оточення. І більшість прагне допомоги психолога, соціального педагога для того, щоб спеціаліст допоміг вийти із внутрішньої кризи та невпевненості, що не дає змоги багатьом вийти із чотирьох стін домашньої оселі.

Висновки. Соціальна реабілітація людей з обмеженими можливостями – це складний процес, що потребує переорієнтації, і насамперед – у напрямі розробки методології і методики соціально-педагогічної та психологічної моделі соціальної роботи. Специфіка такого підходу викликає необхідність суттєвих змін у ставленні до інвалідів, які потребують не тільки матеріальної, гуманітарної підтримки і заходів реабілітації (медичної, професійної, соціально-побутової), а й належних умов для актуалізації своїх здібностей, розвитку особистих якостей і потреб у соціальному, моральному і духовному самовдосконаленні.

Сутність соціально-педагогічної реабілітації полягає у створенні таких умов для саморозвитку людини, в результаті яких виробляється активна життєва позиція особистості.

Людина з обмеженими можливостями – особа, яка не здатна виконувати певні обов'язки або функції внаслідок особливого фізичного,

психічного стану чи недуги.

Творча діяльність людини має значний потенціал для входження її у суспільство; розвиток життєво важливих функцій організму; адекватного сприйняття себе самого повноцінним членом суспільства, рівним з іншими, усвідомлення суспільної самоцінності.

Позитивний вплив на розвиток особистості людини з обмеженими можливостями, зокрема порушеннями опорно-рухового апарату, має танцювально-рухова терапія. В результаті таких занять людина повертається до життя, відкриває свій внутрішній світ іншим, не замикаючись в собі, а долаючи перепони іде вперед, працює та удосконалює свої можливості, подаючи приклад не тільки тим, у яких теж є певні обмежені можливості в стані здоров'я, але і здоровим людям.

Використана література:

1. *Безпалько О. В.* Соціальна педагогіка в схемах і таблицях : навч. посіб. – К. : Центр навч. л-ри, 2003. – С. 32-33
2. *Вернер Д.* Реабілітація дітей-инвалидов. – М. : Филантрон, 1995. – 654 с.
3. *Любота В. В., Солопай С. В., Біланік Н. В., Пшенична В. С.* Інтегрований театр для молоді з розумовою відсталістю / за ред. О. В. Стацкова. – К. : ІКЦ “Леста”, 2002. – С. 12.
4. *Тюття О., Парашиків І.* Психокорекційні методи роботи з людьми з особливими потребами // Практична психологія та соціальна робота. – № 4. – 2002. – С. 8-11.
5. *Пальчевський С. С.* Соціальна педагогіка : навчальний посібник. – К. : Кондор, 2005. – 560 с.
6. Реабілітаційний супровід навчання неповносправних дітей : методичний посібник / укл. : А. Луговський, М. Сварник, О. Падалка. – Львів : Колесо, 2008. – С. 16-18.
8. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія / за заг. ред. проф. І. Д. Звереві. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – С. 211.
9. Соціальна робота з людьми з особливими потребами : методичні матеріали для тренера / упоряд : О. В. Безпалько [та ін.] ; за заг. ред. І. Д. Звереві. – К. : Наук. світ, 2002. – С. 27-32.
10. Соціальна робота: технологічний аспект : навчальний посібник / за ред. проф. А. Й. Капської. – К., 2004. – С. 331-332.
11. *Томчук М. І., Комар Т. О., Штукатурова Д. З.* Особливості самооцінки і тенденції у поведінці студентів з особливими потребами // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами : зб. наук. праць. – К., 2004. – Вип. 1(3). – С. 359-364.

Михайлишин Г. Й., Овчарик З. М. *Социально-педагогическая реабилитация людей с ограниченными возможностями средствами творческой деятельности.*

В статье раскрыто и конкретизированы понятия “социальная реабилитация”, “люди с ограниченными возможностями”; проведен анализ влияния творческой деятельности на процесс реабилитации людей с нарушениями опорно-двигательного аппарата, в частности средствами танцевальной терапии.

Ключевые слова: *реабилитация, социальная реабилитация, люди с ограниченными возможностями, инвалиды, танцевальная терапия, танцы на колясках.*

MIKHAYLISHIN Y., OVCHARIK Z. M. *Social-pedagogical rehabilitation of people with ogranichenymi possibilities facilities of creative activity.*

The article revealed and clarified the concept of “social rehabilitation”, “disabled people”, the analysis of the creative work on the process of social and educational rehabilitation of persons with disorders of the musculoskeletal system, including means of dance therapy.

Keywords: rehabilitation, social rehabilitation, disabled people, dance therapy, dancing on chairs.

Пантюк Т. І.
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка

ТЕОРІЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДИТИНИ-ДОШКІЛЬНИКА В УКРАЇНІ (ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ)

У статті науково обґрунтовується процес становлення та розвитку системи фізичного виховання дошкільників в Україні. На основі зібраних і систематизованих документів, посібників, інструкцій, poradників, матеріалів періодичної преси розглядаються теоретичні засади фізичного виховання дошкільників, зміст та особливості організаційних форм та засобів фізичного виховання дітей дошкільного віку.

Ключові слова: дошкільники, фізичне виховання, зміст, методи, форми, засоби.

Сучасна українська система освіти вимагає кардинального реформування та удосконалення існуючої концепції дошкільного виховання, яке має спрямовуватися на практичне оволодіння дітьми рідною мовою, забезпечення пізнавальної активності, розвиток творчих і художніх здібностей в ігровій та інших видах дитячої діяльності; виховання культури спілкування, поваги й любові до батьків, родини, батьківщини; запровадження основ трудового виховання, екологічної культури, моральної орієнтації на загальнолюдські цінності тощо. Особливо слід наголосити на тому, що вагомого значення набуває проблема збереження фізичного та психічного здоров'я дитини, бо, дбаючи про здорову націю, не можна не брати до уваги здоров'я окремої людини.

Вивчення історичного досвіду становлення українського дошкілля та популяризація здобутків педагогів ХХ століття є важливим чинником розвитку дошкільної педагогіки в умовах сьогодення. Актуалізація означеної проблеми продиктована новими вимогами суспільства і окремої особистості у час, коли дошкільні заклади відіграють важливу роль у процесі розвитку та виховання дитини, часто замінюючи функції батьків та сім'ї.

Аналіз останніх досліджень. Сучасний стан та історію розвитку дошкільного виховання в Україні висвітлюють українські науковці: Л. Артемова, А. Богуш, Е. Вільчковський, М. Зубалій, О. Проскура, М. Стельмахович, С. Ладивір, Н. Лисенко [3; 5; 6; 7; 8]. Історичний аспект цієї проблеми репрезентують дослідження Л. Баїка, Л. Вовк, С. Гутянського, О. Дзевєріна, О. Сухомлинської, М. Ярмаченка та ін.